

**STØTTEGRUPPEN
22. JULI**

**Informasjon til berørte etter terroren
22. juli 2011:**

Ankesak om soningsforhold

Innhold

Innledning.....	3
Hvordan er hans soningsforhold nå?	3
Hvorfor får han lov til å gå til rettsak?.....	4
Hvorfor kan ikke loven endres for å hindre ham i å gå til rettsak?	4
Hva handler egentlig saken om?	4
Hvordan vil saken gjennomføres:.....	4
Vil han få snakke fritt og fremme sin propaganda?	5
Vil det være mye oppmerksomhet rundt saken?.....	5
Mulige utfall av saken.....	5
Hva betyr det egentlig hvis han innrømmes bedre soningsforhold?	5
Vil han slippe ut av fengsel tidligere?.....	5
Vil han få permisjon?.....	5
Vil han få tilgang til PC og printer og sende ut mange brev?	5
Vil han få tilgang til Internett og spre sitt budskap?	6
Vil han kunne spre sitt budskap uten sensur via vanlig post?	6
Vil han kunne radikalisere medfanger?.....	6
Vil han kunne få besøk?	6
Hva skjer etter at saken har vært behandlet i lagmannsretten?	6
Hva er konsekvensene hvis han vinner frem i menneskerettsdomstolen?	6

Innledning

Justis- og beredskapsdepartementet anker dommen som ble avsagt i tingretten i mars 2016 mellom staten og ABB (heretter omtalt som «den innsatte»).

Ankesaken går i Skien fengsel med overføring til Borgarting lagmannsrett i Oslo 10. til 18. januar 2017. Ankesaken er i realiteten en ny rettssak hvor alt skal opp en gang til. Derfor omtales den som «rettssaken» videre i dette dokumentet.

Mange berørte sitter helt naturlig inne med en del spørsmål vedrørende den kommende rettssaken. Vi vil med dette skrevet informere så godt vi kan om hva saken handler om og hvordan den vil gjennomføres.

Saken er reist som et sivilt søksmål mot staten med krav om det som kalles fastsettelsesdom for konvensjonsbrudd. Det innebærer at den innsatte ønsker dom på at måten han blir behandlet på i fengselet, bryter med Norges forpliktelser under Den europeiske menneskerettighetskonvensjon (EMK) artikkel 3 og 8. Dette har man anledning til under norsk rett, og saken vil derfor behandles som andre sivile saker, etter norsk lov.

Fordi dette er en sak som han har anlagt, som handler om hans soningsforhold, vil det i utgangspunktet ikke bli særlig fokus på terrorhandlingene 22. juli og på de enkelte ofrene for hans forbrytelser.

Den sterke dommen fra tingretten i straffesaken vil legges til grunn, og er allerede lagt frem for retten av statens advokater. Fremstillingen i retten blir saklig, nøktern og faglig, og vi kan ikke forvente at statens advokater i særlig grad berører ofrenes og de etterlattes interesser – fordi problemstillingene i saken først og fremst berører interessene som har med hans soningsforhold å gjøre. Det vil dermed ligge utenfor saken å gå i særlig grad inn på de som er ofre for hendelsene 22. juli 2011. Ingen innrømmelser er forventet å komme fra den innsatte, og det må forventes at hans fremstilling vil være like egosentrisk som før.

Dette kan føles vondt for mange.

Hvordan er hans soningsforhold nå?

Svar: Breivik soner under det som kalles særlig høyt sikkerhetsnivå. Dette sikkerhetsnivået anvendes når det er grunn til å tro at det er «særlig rømningsfare, fare for anslag utenfra for å bistå til rømming, fare for gisseltagning eller fare for ny og særlig alvorlig kriminalitet». Dette beror på sikkerhetsmessige vurderinger som foretas fortløpende, og som kan endre seg etter hvert som tiden går.

Soning på avdeling for særlig høyt sikkerhetsnivå medfører ikke automatisk isolasjon fra andre ansatte, regelverket åpner i utgangspunktet for felleskap med andre innsatte på samme avdeling. Det er imidlertid til enhver tid få innsatte på særlig høyt sikkerhetsnivå, tidvis bare én innsatt. I slike tilfeller vil soning innebære fravær av felleskap med andre innsatte.

Hvorfor får han lov til å gå til rettsak?

Svar: Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK) har status som norsk lov. For å sikre at Norge oppfyller sine forpliktelser etter konvensjonen, har en person som mener at ens rettigheter etter konvensjonen er krenket, anledning til å gå til søksmål mot staten med påstand om at det foreligger en krenkelse av konvensjonsbeskyttede rettigheter.

Det finnes med andre ord ikke noe rettslig grunnlag i norsk lov for å kreve denne saken avvist fra domstolene.

Hvorfor kan ikke loven endres for å hindre ham i å gå til rettsak?

Svar: Et viktig utgangspunkt her er at den innsatte blant annet forsøkte å sette rettsvesenet ut av spill med sine handlinger. Rettsstaten forsvares best ved at rettstatens prinsipper anvendes i hans sak, på lik linje med andre saker.

Det er et grunnleggende rettssikkerhetsprinsipp at alle lover er generelle og gjelder likt for alle. Det er ikke adgang til å endre en lov for å hindre at den får anvendelse for et enkelt individ med tilbakevirkende kraft. Videre handler saken handler som nevnt om Norges forpliktelser etter Menneskerettighetskonvensjonen, som har forrang foran norsk lov. For å sikre at disse rettighetene på nasjonalt nivå, er det nødvendig at nasjonale domstoler får anledning til å prøve individuelle søksmål hvor det hevdes at konvensjonens rettigheter krenkes.

Hva handler egentlig saken om?

Saken reiser to spørsmål. For det første reises spørsmålet om hans soningsforhold er i strid med EMK artikkel 3. Bestemmelsen oppstiller blant annet et forbud mot «nedverdiggende og umenneskelig behandling». Denne vurderingen beror på flere momenter, og vil være knyttet helt konkret til soningsforholdene – som hvordan det ser ut på cellene han disponerer i Skien fengsel og disponerte tidligere på Ila, hvor ofte han har kontakt med andre mennesker – inkludert ansatte – og i hvor stor grad han kan kommunisere med andre gjennom brevveksling.

For det andre reises spørsmålet om begrensninger i hans adgang til å sende og motta brev utgjør et brudd på hans rett til privatliv og korrespondanse etter EMK artikkel 8. Dette fordi det fortløpende gjøres vurderinger av hvilke brev han får lov til å sende og motta, og noe av hans korrespondanse stoppes i denne brevkontrollen. Spørsmålet er om for mye av hans korrespondanse – både brev ut og brev inn – stoppes, eller om brevkontrollen er proporsjonal i forhold til hva som gjør det nødvendig med begrensninger på korrespondansen.

Hvordan vil saken gjennomføres:

Saken vil gjennomføres på lik linje med andre sivile saker. Det som likevel er spesielt er at saken skal settes inne i fengselet i gymsalen, og ikke i lagmannsretten i Oslo på vanlig måte. Dette er begrunnet i kostnads- og sikkerhetsmessige hensyn. Han representeres i denne saken av to advokater Øystein Storrvik og Mona Danielsen, som også var hans advokater i tingretten. Staten representeres av Regjeringsadvokaten, som er statens advokat i alle sivile saker. I lagmannsretten vil regjeringsadvokat Fredrik Sejersted selv være med, sammen med advokat Marius Emberland (som også var med i tingretten) og advokat Hilde Ruus. Adele Matheson Mestad, som var én av statens advokater i tingretten, har byttet jobb og er derfor ikke med i lagmannsretten.

Saken gjennomføres ved at hver parts advokater først har hvert sitt innledningsforedrag hvor de gjennomgår bevisene i saken. Deretter gjennomføres parts- og vitneforklaringer. Her vil Breivik forklare seg, og i tillegg vil det føres vitner som kan forklare seg om de nærmere

detaljer rundt hans soningsforhold. Til slutt holder begge parter sine sluttinnlegg, såkalte prosedyrer.

Vil han få snakke fritt og fremme sin propaganda?

I sivile saker har saksøkeren, som her er den innsatte, rett til å avgi partsforklaring. I hans forklaring vil det være relevant å høre hans syn på soningsforholdene, men utover dette vil dommeren slå ned på eventuelle forsøk på propaganda og nærmere utlegninger om hans politiske prosjekt og verdensbilde. Saksøkeren har ikke lov til å si noe utenom den tiden som er satt av til forklaringen hans: Alt han ønsker å formidle til retten ellers, må gå via hans advokater. Dommere pleier å være nøye med å sørge for at andre enn advokatene ikke tar ordet i retten.

Vil det være mye oppmerksomhet rundt saken?

Det er vanskelig å forutse hvor mye oppmerksomhet det vil være rundt saken i lagmannsretten. Det vil bero på redaksjonelle vurderinger hos de ulike mediene, men det må som da saken gikk for tingretten forventes noe støy rundt saken. Vi tror det er best å være forberedt på «det verste», nemlig at det blir mye mediedekning i forkant av rettssaken og særlig mens rettssaken pågår. Lagmannsretten har lagt opp til at det blir den samme deltakelsen fra media som i tingretten.

Mulige utfall av saken

Hva betyr det egentlig hvis han innrømmes bedre soningsforhold?

Svar: Det er vanskelig å forutsette hva utfallet av saken vil bli. Utgangspunktet er at hans soningsforhold fortløpende blir evaluert av kriminalomsorgen for å sikre at straffen gjennomføres i tråd med både nasjonale regler og EMK. Dette vil egentlig være tilsvarende vurderinger som den domstolen skal foreta. Hvis han skulle vinne frem på noen punkter, vil det eventuelt bare innebære at det må lempes noe på det sikkerhetsregimet han er underlagt, enten ved at det sørges for at han sikres ytterligere sosial kontakt eller at det lempes på brevkontrollen.

Han vil uansett hva dommen i saken går ut på, fortsette å sone innenfor et regime som ivaretar de sikkerhetsmessige hensynene på en god måte. For de pårørende vil derfor saken egentlig ikke ha noen direkte betydning, annet enn at det ved gjennomføringen av saken vil være fokus på gjerningsmannen i en periode.

Vil han slippe ut av fengsel tidligere?

Svar: Rettssaken handler ikke om lengden på hans straff, men om soningsforholdene under straffegjennomføringen. Denne saken vil derfor ikke ha noen betydning for lengden på hans straff.

Vil han få permisjon?

Svar: Saken handler ikke om spørsmålet om han har rett til permisjon, så utfallet vil ikke ha noen betydning for spørsmålet om permisjon.

Vil han få tilgang til PC og printer og sende ut mange brev?

Svar: Et sentralt formål med norsk straffegjennomføring er rehabilitering av de innsatte. Det er frihetsberøvelsen som utgjør straffen, utover dette skal de innsatte få beholde sine rettigheter. Dette gjelder også for Breivik. Sikkerhetsmessige hensyn kan likevel tilsi at det gjøres begrensninger. Utgangspunktet etter straffegjennomføringsloven er at innsatte har anledning til å sende og motta post. For innsatte som soner under særlig høyt sikkerhetsnivå, som Breivik, skal kriminalomsorgen kontrollere både inn- og utgående post.

Post kan nektes sendt eller mottatt hvis den inneholder «opplysninger om planlegging eller gjennomføring av straffbar handling, unndragelse av gjennomføringen eller handlinger som vil forstyrre ro, orden og sikkerhet», jf. straffegjennomføringsloven § 30 fjerde ledd. Kriminalomsorgen nekter sendt en del av brevene ut og stopper også en del brev som kommer inn.

Brevik har tilgang til PC blant annet fordi han studerer, og han kan også sende brev så lenge de ikke er i strid med nevnte bestemmelse. Dette kontrollerer kriminalomsorgen fortløpende. Hans PC er imidlertid ikke koblet til internett, og alle muligheter for å komme på nett er hindret ved at deler av hardware er fjernet. Den brukes altså til tekstbehandling, ikke til å kommunisere med andre.

Vil han få tilgang til Internett og spre sitt budskap?

Svar: Det er adgang etter EMK å gjøre begrensninger i en innsatts adgang til å kommunisere utad, så lenge slike inngrep er hjemlet i lov og nødvendige for å ivareta legitime formål, i dette tilfellet for å hindre at han sprer sitt budskap og driver nettverksbygging. Han vil ikke som følge av denne dommen få tilgang til internett.

Vil han kunne spre sitt budskap uten sensur via vanlig post?

Svar: Så lenge han soner under særlig høyt sikkerhetsnivå vil all hans korrespondanse gjennomgås av kriminalomsorgen. Dommen vil derfor ikke få som resultat at han får spredt sitt budskap fritt.

Vil han kunne radikaliseres medfanger?

Svar: Som nevnt ovenfor, innebærer soning under særlig høyt sikkerhetsnivå at det er lite omgang med øvrige innsatte. Hvor lenge han vil sone under særlig høyt sikkerhetsnivå vil bero på fortløpende vurderinger hos kriminalomsorgen.

Vil han kunne få besøk?

Svar: Det er i utgangspunktet ingenting i veien for at han kan motta besøk, men også dette skjer i kontrollerte former.

Hva skjer etter at saken har vært behandlet i lagmannsretten?

Svar: Dersom en av sidene er misfornøyd med dommen i lagmannsretten kan den ankes til Høyesterett. Fristen for å anke dommen er én måned etter at den blir offentliggjort. Høyesterett bestemmer selv om de vil behandle saken, noe de vanligvis gjør i saker som er prinsipielle juridisk. I Høyesterett er det ikke partsforklaring og vitneførsel, det er kun innlegg fra advokatene.

Hva er konsekvensene hvis han vinner frem i menneskerettsdomstolen?

Svar: Utgangspunktet er at en sak først kan fremmes for menneskerettighetsdomstolen (EMD) hvis man har uttømt nasjonale rettsmidler. Det vil si at saken nå må gjennom tingrett, lagmannsrett og Høyesterett først. Først hvis han ikke vinner frem i de norske domstolene, kan han sende en klage til menneskerettighetsdomstolen i Strasbourg..

Videre har også EMD strenge silingsmekanismer, så det er på ingen måte sikkert at saken vil slippe inn i EMD. Det vil uansett være langt inn i fremtiden. En eventuell dom i statens disfavør i EMD vil også kun innebære at man eventuelt må endre på soningsforholdene, det vil ikke ha noen betydning for lengden av hans straff eller for spørsmålet om permisjon.